

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Identifikace nadaných žáků v historii, ve výzkumech, v realitě,
zejména dvojí výjimečnost

Školský zákon, 2005

Koordinátoři

Vyhlášky

Koncepce 2014 - 2020

Talentcentrum NIDV

PPP

Metodické materiály

Sítě podpory nadání, krajská pracoviště

Standard komplexní
diagnostiky MN, NUV

Publikace, testy

Psychologové, pedagogové, speciální pedagogové

Chybí přes 40 000 identifikovaných nadaných dětí, žáků a studentů

- **412tis. žáků** v středních školách, předpokládáno 12 360 (3% z dané populace)

65

Počty MN žáků v roce 2014/5

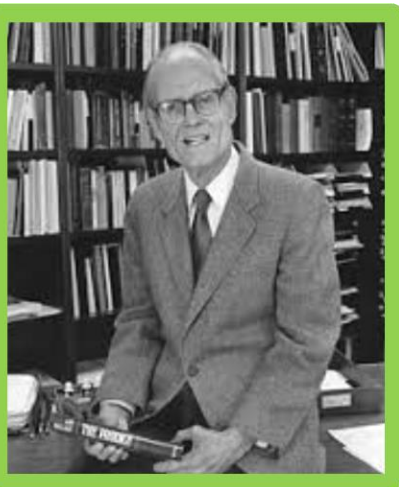
Kraj	MŠ	1.stupeň ZŠ	2. stupeň ZŠ	SŠ	CELKEM
Praha	55	162	21	7	245
Středočeský	15	56	12	0	83
Jihočeský	45	60	20	6	131
Plzeňský	10	23	10	5	48
Karlovarský	0	17	15	2	34
Ústecký	3	52	16	12	83
Liberecký	0	17	8	4	29
Pardubický	4	7	2	0	13
Královéhradecký	10	65	8	0	83
Moravskoslezský	13	34	21	4	72
Olomoucký	76	129	43	4	252
Zlínský	7	65	13	2	87
Jihomoravský	29	131	49	10	219
Vysočina	6	45	19	9	79
CELKEM	273	863	257	65	1458

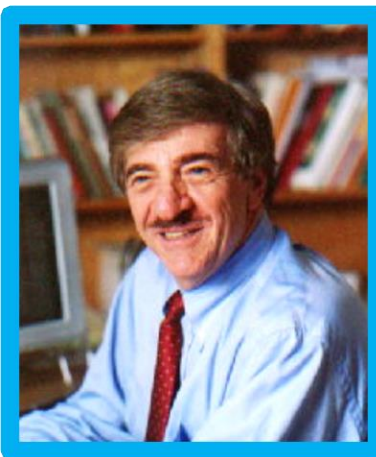
Vývojové studie géniality

Studie matematicky nadáných dospívajících

Co utváří nadání

Nadání v útlém věku

L.M.Terman (1877-1956)

Otázka: Jaké jsou nadané děti?

Lewis Madison Terman (1877-1956)

Nemocní, slabí, sociálně nezdatní, podivíni, izolovaní?

- **První longitudinální výzkum nadaných dětí** (r.1921)
- Nominace učiteli → **IQ test** (140 IQ) → zařazení do výzkumu
- 1528 dětí
- Sledování dodnes (cca 100 osob), končí v roce 2020

Hlavní Termanovy závěry

- „Nadané děti vynikají ve všech oblastech a skórují vysoce ve výkonových testech a v testech schopností.“
- Stanou se mimořádně úspěšnými dospělými

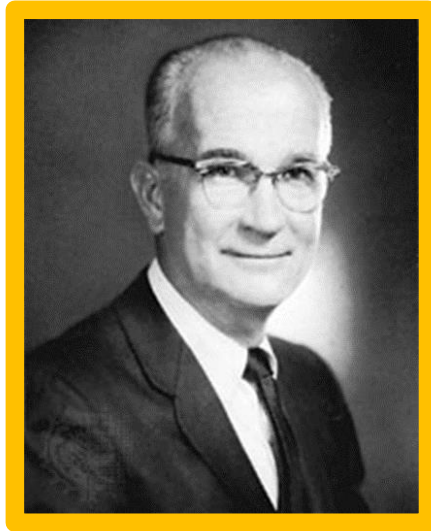

50. léta 20. století (subjektům 40 - 50 let)

- Jak jsou úspěšní v životě?
- Dobré zdraví, pracovně produktivní, stabilní rodinné vztahy
- **Nikdo se nestal slavnou, známou osobností.**

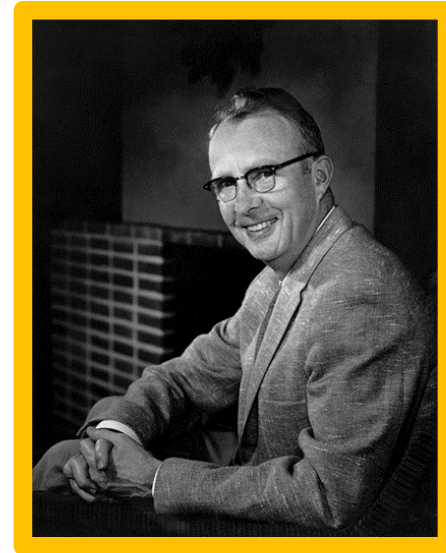
Kolem roku 2000 se ukázalo...

William Shockley

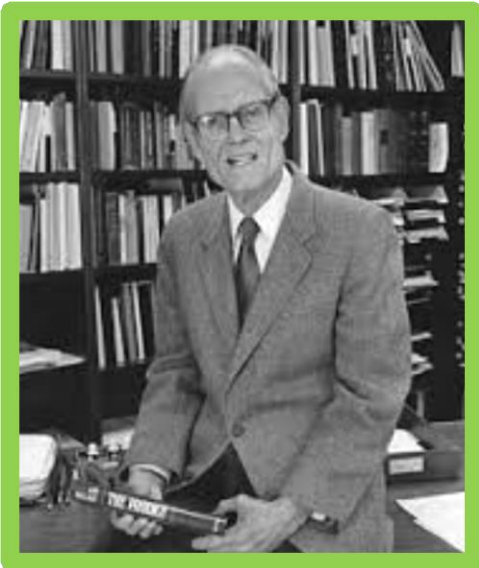
Dyslektik?

Luis Alvarez

Nedostatečná znalost Aj?

Julian Stanley 1918 – 2005

**The Study of Mathematically Precocious Youth (SMPY)
1971**

Otázka:

Jak lépe identifikovat a nejlépe vzdělávat nadané děti?

13 letý chlapec Joseph Bates, student „zero“

- **SAT- Matematika;**
- **SAT-Verbální schopnosti;**
- **Vizuálně-prostorový test:** hraje zásadní roli v technice a v inovacích.

- Mají odlišné vzdělávací potřeby
- **Identifikace musí být ihned propojena s odlišným způsobem vzdělávání**
 - Kurzy pro vyšší ročníky
 - Kurzy na univerzitě
 - Speciální zrychlené univerzitní kurzy, kompaktné kurzy, místo 135 hodin pouze 90
 - Letní školy
 - Speciální poradenství
 - Talent Search, dlouhodobé sledování

Výsledky studie po 45 letech

Sledováno 5000 nadaných

- Významně úspěšní, 40% doktoráty, stovky patentů, mimořádné pozice ve státě (právníci, ekonomové, lékaři).

Je třeba sledovat schopnosti v doménách, nikoli globální IQ

- Propojit schopnosti se zájmem, motivací studentů
- Podporovat vytrvalost
- Strategické riskování
- Schopnost překovávat strach, překážky
- Sociální dovednosti – kontakt se stejnými spolužáky

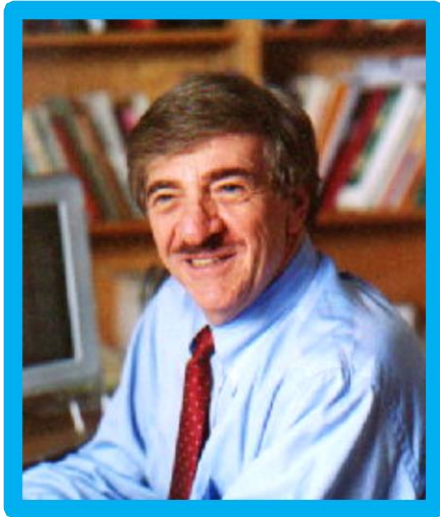
David Lubinski

Camilla Benbow

Joseph Renzulli

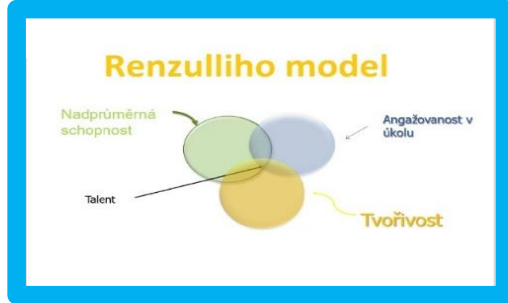
Otázka:

Co utváří nadání? (1978)

Ne pouze vysoké IQ

Joseph Renzulli

- Vnitřní motivace
- Zájem
- Tvořivost
- Nadprůměrné schopnosti

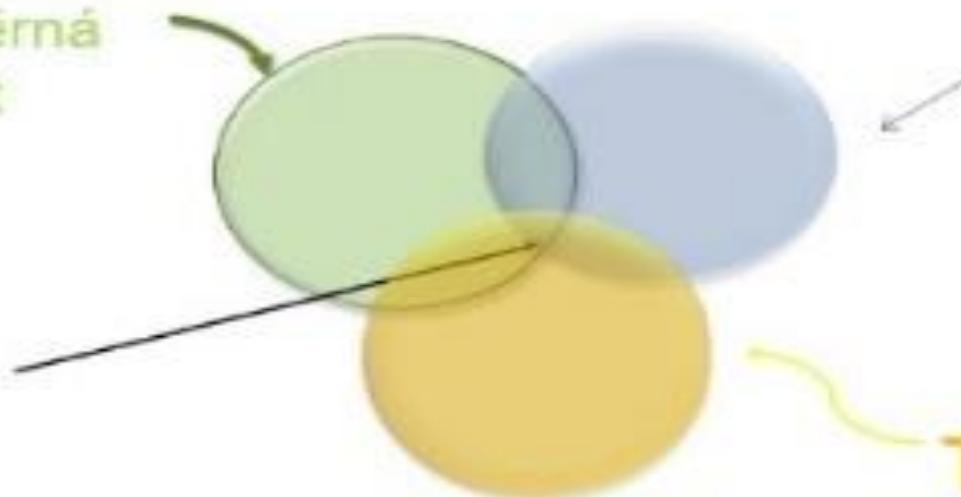
Renzulliho model

Nadprůměrná
schopnost

Angažovanost v
úkolu

Talent

Tvořivost

Leta S. Hollingworth (1886 – 1939)

Otázka

Jaké jsou extrémně nadané děti v útlém věku?

Kognitivně x afektivní x motorické disharmonie

- „Mít inteligenci dospělého a emoce dítěte, to vše v těle dítěte, přináší jisté obtíže.... Čím mladší dítě je, tím jsou problémy **větší...mezi 4. a 9. rokem** jsou, zdá se, problémy největší (Hollingworth, 1931).“
- Čím větší je rozpor mezi fyzickým a kognitivním vývojem, tím více se dítě cítí být jiné a často díky tomu i izolované.

Vzdělávání

„V běžné třídě ztrácejí děti s **IQ 140 polovinu času**. Ty, které mají **IQ 170 již ztrácejí čas všechen**. Pokud nemají co dělat, jak mohou zformovat cílenou snahu, respekt k zadaným úkolům nebo zvyk systematicky pracovat? (1942)“

Sociální vyloučení – podvýkon – snaha maskovat schopnosti – emoční problémy

Nutnost propojit identifikaci se vzděláváním, poskytovat těmto dětem poradenství

Založila vlastní školu pro nadané ve věku 7-9 let.

Základní východiska dvojí výjimečnosti

Rozumové nadání + Porucha učení

Podvýkon, neprospěch, stagnace rozvoje, psychické problémy..

Handicapy

- ✓ **ve fonologickém zpracování řeči** (obtíže v rozpoznání, uchovávání a vybavování základních funkčních jednotek řeči, tedy tzv. fonémů),
- ✓ **v rychlém vybavování přesných slov**, jež označují předmět nebo vyjadřují myšlenku,
- ✓ **v paměti**, zejména krátkodobé, sekvenční a mechanické,
- ✓ **v pracovní paměti**, zejména ve schopnosti podržet akustické nebo řečové informace v krátkodobé paměti a současně zpracovávat přicházející novou informaci,
- ✓ **v pracovní rychlosti**, tedy ve schopnosti rychle přijmout, zpracovat a použít novou informaci,
- ✓ **ve schopnosti sluchového a sekvenčního**, tedy po sobě jdoucího zpracování informací,
- ✓ **v exekutivních funkcích**, zejména ve schopnosti plánovat, organizovat, realizovat i měnit vlastní poznávací úsilí.
- ✓ **v koncentraci pozornosti v určitých oblastech.**

Schopnosti

- ✓ Schopnost vysoce logického způsobu myšlení,
- ✓ schopnost řešit mentálně náročné úkoly a problémy,
- ✓ schopnost zdůvodňovat, argumentovat,
- ✓ schopnost systémového zpracování informací,
- ✓ schopnost rychle pochopit celek,
- ✓ schopnost hledat souvislosti mezi myšlenkami, událostmi a předměty,
- ✓ vytrvalost při zvládnutí logicky náročnějších úkolů,
- ✓ dobrá základna znalostí v určitých oblastech,
- ✓ upřednostňování nového a složitého,
- ✓ zvědavost, schopnost samostatného vyhledávání informací,
- ✓ verbální a /nebo vizuálně-prostorové schopnosti,
- ✓ tvořivost, imaginace

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Proč je tak těžké tyto děti identifikovat?

Roli hrají:

- ❑ Chybné výchozí předpoklady
- ❑ Podcenění tzv. kompenzačních mechanismů,
- ❑ Podcenění vývojového hlediska
- ❑ Nepochopení vzájemného vztahu mezi nadáním a poruchou učení

- Chytré děti s významnými problémy v oblasti učení.
- Jde o děti, které se jeví jako průměrné v běžných třídách, jelikož jejich nadání a porucha učení se vzájemně ruší.

Definice

- Brody a Mills (1997) definují tuto populaci následovně:
- *Studenti, kteří jsou nadaní a zároveň mají poruchu učení jsou ti, kteří mají vynikající nadání nebo talent, jsou schopni podat vynikající výkon, ale mají rovněž poruchu učení, která znesnadňuje některé aspekty jejich akademického výkonu.*

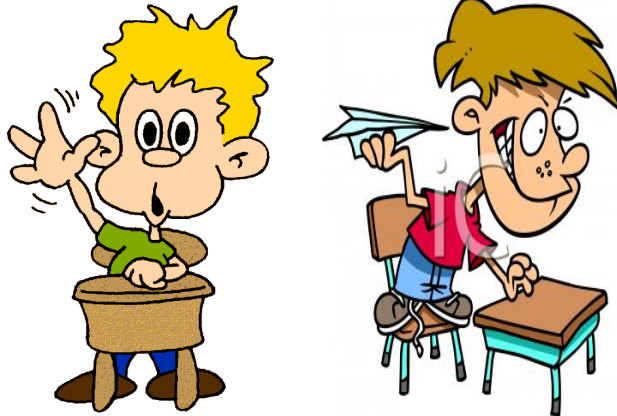
MASARYKOVA
UNIVERZITA

Chybné předpoklady?

1. Nesprávný předpoklad

Žák nemůže být mimořádně nadaný a současně mít poruchu učení

V pozadí tohoto předpokladu stojí často stereotyp nadaného žáka.

Charakteristiky, jež brání identifikaci nadání	Charakteristiky, jež podporují identifikaci nadání
Frustrace z neschopnosti zvládnout určité školní dovednosti.	Výborná slovní zásoba i její užívání.
Naučená bezmocnost.	Výjimečné analytické schopnosti.
Nedostatek motivace.	Vysoká míra tvořivosti.
Rušivé chování ve třídě.	Vysoká míra produktivity (zejména v oblasti zájmů.)
Perfekcionismus.	Výjimečná schopnost řešit problémy.
Zvýšená citlivost (například ke kritice, k pocitům ostatních.)	Schopnost přemýšlet o tvořivých řešeních.
Problémy s dokončováním úkolů.	Specifické schopnosti (umělecké, hudební, mechanické).
Nedostatek organizačních schopností.	Výborná paměť.
Nedbalost v práci.	Dobré schopnosti kritického myšlení.
Špatná schopnost poslouchat a soustředit se.	Neobvyklá schopnost vidět vztahy mezi myšlenkami a koncepty.
Selhávání při úkolech, které vyžadují dobrou paměť.	Výjimečná schopnost úsudku.
Nízká sebedůvěra.	Angažovanost v úkolu, motivace.
Nerealistická vlastní očekávání.	Touha znát, zkoumat a objevovat.
Nedostatek sociálních dovedností, problematický vztah k některým vrstevníkům (např. agresivita, obranný postoj.)	Řada speciálních schopností, smysl pro humor.

Nálepkování

- Změna výkonových očekávání
- Změna vzdělávacích priorit
- Požadavek diagnózu přijmout

2. Nesprávný předpoklad

Žák, který selhává v triviu nemůže být nadaný.

3. Nesprávný předpoklad

- Porucha učení se projeví v češtině a nadání v matematice

Platí:

- Nadání i handicap se obvykle projevují **v rámci jednoho školního předmětu:**

Dualita projevu schopnosti učení

Co je tedy důležité:

- Vyhýbat se tzv. nálepkování a zařazování dětí do neměnných vzdělávacích kategorií.
- Nadané děti s poruchou učení mohou mít výjimečně rozumové schopnosti, stejně tak jako nadané děti bez poruchy učení mohou mít i závažné nedostatky.
- Přítomnost nadání se v počátcích školní docházky nesprávně odvozuje pouze od úspěchu v triviu.
- Nadání a porucha učení se ve většině školních předmětů projevují společně, jako selhávání a vynikání.

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Kompenzace

Kompenzace – maskování

- Paradoxní schopnost adaptace
- Kompenzace nevědomá, vedena snahou být průměrný – neodlišovat se
- Zmíněné **nevědomé** kompenzační mechanismy jsou totiž obvykle velmi nestabilní, „nefungují“ stále (nemoc, stres, nedostatek spánku a řada dalších příčin efektivní zapojení kompenzačních mechanismů významně znemožňují).
- vyžaduje významnou dávku kognitivní, emoční a fyzické energie
- Pokud tato energie není k dispozici, dochází k **dekompenzaci** a porucha nebo handicap se dostávají zřetelněji na povrch, případně může dojít i ke snížení výkonu i v jiné oblasti, než je deficit

Kompenzace

- Děti které trpí deficitem dílčích funkcí nerozvíjejí pouze kompenzační strategie, ale i **únikové strategie**

výukový deficit
(zhoršuje možnost identifikace)

Kompenzace ano, ale:

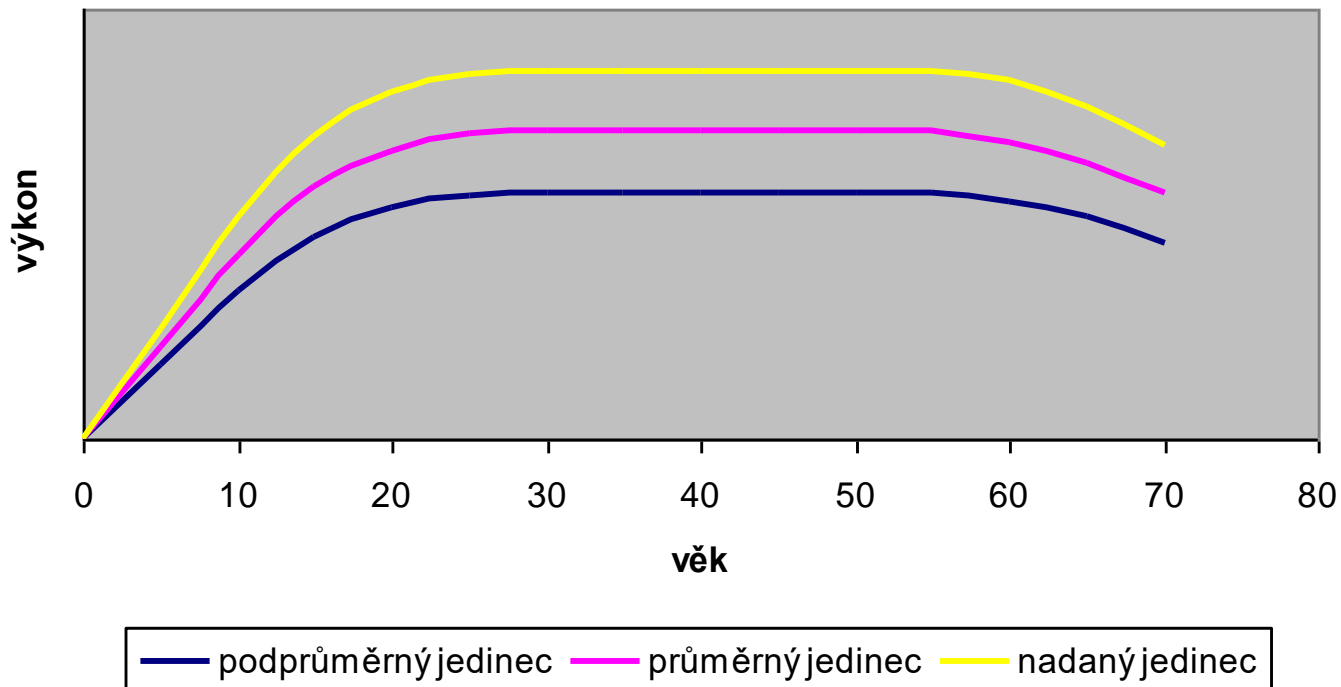
Pro přesné diferenciální diagnostice schopností a deficitů, musí následovat odborné vedení, nejčastěji speciálně-pedagogické, které cíleně vede dítě k překonávání handicapů a posilování a rozvíjení schopností těchto dětí.

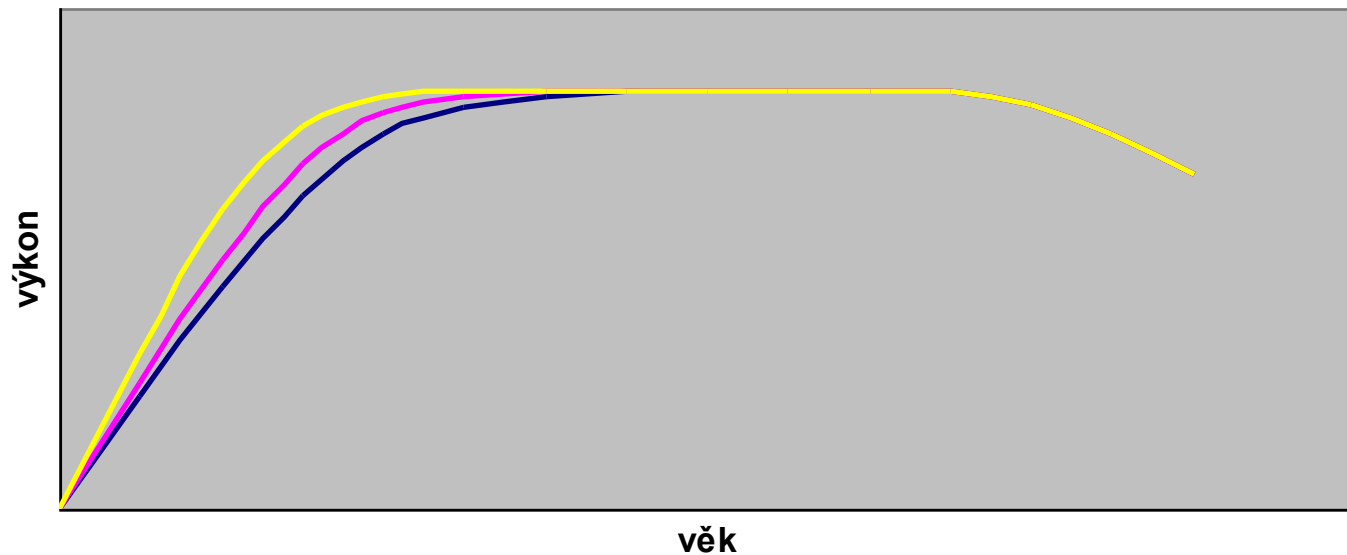
MASARYKOVA
UNIVERZITA

Vývojové hledisko

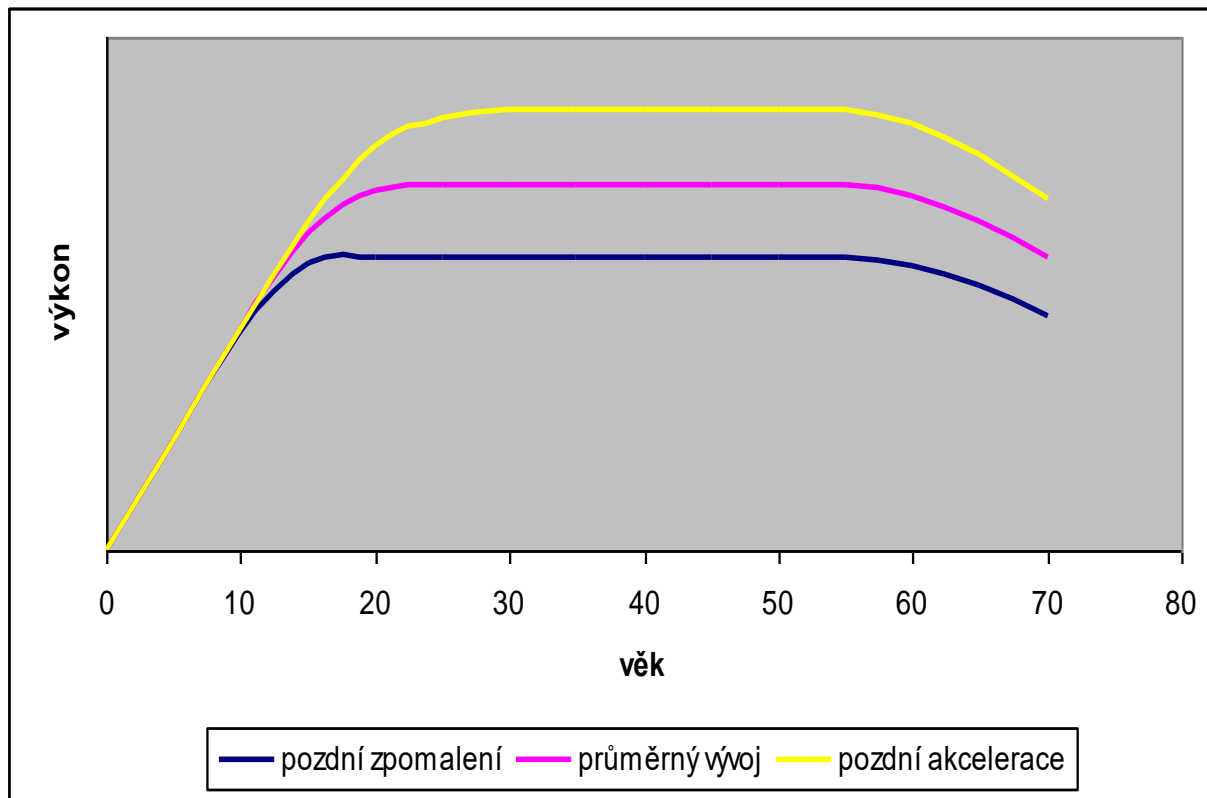
Vývojové křivky jedinců s různou úrovní nadání

Rozdílný vývoj nadání v dětství

— zpomalený vývoj — průměrný vývoj — akcelerovaný vývoj

Pozn.

K tématu je nutné dostudovat literaturu o dvojí výjimečnosti
(viz dodatek v ISu)

MASARYKOVA
UNIVERZITA

Jak chceme pomoci?

